EUROOPA ÜHENDUSTE KOMISJON

Brüssel 1.6.2005
KOM(2005) 224 lõplik

KOMISJONI TEATIS NÕUKOGULE, EUROOPA PARLAMENDILE, EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE NING REGIOONIDE KOMITEELE

Mittediskrimineerimine ja võrdsed võimalused kõigile – raamstrateegia

{SEK(2005) 689}

KOMISJONI TEATIS NÕUKOGULE, EUROOPA PARLAMENDILE, EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE NING REGIOONIDE KOMITEELE

Mittediskrimineerimine ja võrdsed võimalused kõigile – raamstrateegia

(EMPs kohaldatav tekst)

1. SISSEJUHATUS – POLIITILINE TAUST

Euroopa Liit on pühendunud põhiõiguste, diskrimineerimisvastase võitluse ja kõigile võrdsete võimaluste tagamise toetamisele.

EL on aastaid juhtinud soolise diskrimineerimise vastaseid jõupingutusi ja toetanud meeste ja naiste võrdõiguslikkust. Nüüdseks on EL alustanud tegevust kaitsmaks inimesi rassilise, etnilise, usulise, vanuselise, puude või seksuaalse sättumusega seotud diskrimineerimise eest.

Selline tegevus on olnud tulemuslik, muu hulgas on loodud maailma üks kõige põhjalikum ja kaugeleulatuvam diskrimineerimisvastane seadusandlus. Siiski on kõnealuse õigusliku raamistiku täieliku ja efektiivse rakendamise kindlustamiseks vajalik edasine tegevus. Isiklikud tunnused nagu sugu, rahvus, vanus, seksuaalne sättumus või puue takistavad jätkuvalt inimestel oma võimalusi teostamast. Diskrimineerimine rikub inimeste elu. Sellel on negatiivne mõju ka majandusele ja ühiskonnale tervikuna. Veelgi enam, see kahjustab Euroopa põhiväärtuste – võrdsuse ja õigusriigi – suhtes tekkinud usaldust ja toetust.

Äärmiselt oluline on kõrvaldada takistused tööhõive, koolituse ja teiste võimaluste teostamise teelt. Euroopa Liidul on keeruline saavutada endale seatud kõrgeid tööhõive ja majanduskasvuga seotud eesmärke, kui inimesed kaotavad töö või seatakse neile takistusi eesmärkide saavutamisel soo, puude, rassi, vanuse vms. tõttu. Diskrimineerimisvastase võitluse ja ebasoodsas olukorras olevate rühmade tööturule integreerimise vajadust suurendavad ELi ees seisvad demograafilised probleemid – järgmise 25 aasta jooksul väheneb tööealise elanikkonna arv rohkem kui 20 miljoni võrra.

On selge, et diskrimineerimisvastaste õigusaktide rakendamine üksikisiku tasandil ei ole piisav võitlemaks mitmetahulise ja sügavalt juurdunud ebavõrdsusega, mida kogevad mõned inimrühmad. On vaja minna kaugemale üksikisikute ebavõrdse kohtlemise vältimiseks loodud diskrimineerimisvastastest meetmetest. Migrantide, rahvusvähemuste, puudega inimeste, vanade ja noorte töötajate ja teiste haavatavate rühmade ees seisvate struktuursete tõkete kõrvaldamiseks peab EL suurendama kõigile võrdsete võimaluste tagamiseks tehtavaidjõupingutusi.

Euroopa Liidul on pikaaegne kogemus soolise diskrimineerimise vastases võitluses ja soolise võrdsuse edendamises ning ta jätkab erimeetmete väljatöötamist selles valdkonnas. Komisjon tegi hiljuti ettepaneku asutada Euroopa Soolise Võrdõiguslikkuse Instituut toetamaks ELi institutsioone ja liikmesriike meeste ja naiste võrdõiguslikkuse edendamises ja soolise diskrimineerimise vastases võitluses.[1] 2006. aastal on kavas esitada ettepanekud kehtiva soolise võrdõiguslikkuse raamstrateegia (2001–2005) järelmeetmeteks. Käesolevas teatises esitatakse edaspidised tegevussuunad soolise võrdõiguslikkuse valdkonnas.

[1] KOM(2005) 81, 8.3.2005.

Lisaks peaks EL arutama, kuidas kasutada oma kogemust soolise diskrimineerimise vastases võitluses ja soolise võrdõiguslikkuse edendamises ka teiste diskrimineerimise vormide suhtes. Kooskõlas soolise võrdõiguslikkuse süvalaiendamise põhimõttega, tuleb võtta arvesse, kuivõrd erinevalt kogevad naised ja mehed rassilise, etnilise, usulise, vanuselise, puude või seksuaalse sättumusega seotud diskrimineerimist. Mõnes valdkonnas võib olla vajalik arendada välja ühtne lähenemisviis mittediskrimineerimise ja soolise võrdõiguslikkuse edendamiseks. Ühtse lähenemisviisi puhul peaks arvestama asjaolu, et inimesed võivad kogeda mitmekordset diskrimineerimist.

Lisaks diskrimineerimisvastase võitluse ja võrdsete võimaluste edendamise meetmete rakendamisele jätkab EL komisjoni poolt 2003. aastal esitatud puudeprobleemide valdkonna mitmeaastase tegevuskava erimeetmete toetamist.[2] ELi esimene, üle aasta esitatav aruanne puudega inimeste olukorrast avaldatakse 2005. aasta detsembris.

2. VASTUS HUVIRÜHMADE PROBLEEMIDELE – ROHELISE RAAMATU AVALIKU ARUTELU TULEMUS

Käesoleva teatise aluseks on Euroopa Komisjoni poolt 28. mail 2004. aastal vastuvõetud roheline raamat „Võrdõiguslikkus ja mittediskrimineerimine laienenud Euroopa Liidus“.[3] Arvesse on võetud siseriiklike asutuste, võrdõiguslikkusega tegelevate asutuste, valitsusväliste organisatsioonide, piirkondlike ja kohalike ametivõimude, sotsiaalpartnerite, ekspertide ning üksikisikute kommentaare ja reageeringuid. (Kokku saadeti üle 1500 vastuse.)

Avaliku arutelu tulemused kinnitasid suurt huvi ja toetust ELi tegevusele selles valdkonnas ning ühtlasi ka erimeetmetele soolise võrdõiguslikkuse edendamiseks. Valdav enamik vastanutest oli veendumusel, et EL peaks laienemise järgselt suurendama jõupingutusi võitluses soolise, rassilise, usulise, vanuselise, puude või seksuaalse sättumusega seotud diskrimineerimisega.

Avalik arutelu rõhutas edasise tegevuse vajadust suurendamaks EÜ kehtivate diskrimineerimisvastaste õigusaktide mõju. Siia hulka kuuluvad nii siseriiklikesse õigusaktidesse ülevõtmise lõpuleviimine kui teadlikkuse tõstmine. Mõned vastanutest rõhutasid edasiste meetmete vajalikkust täiustamaks kehtivat õigusraamistikku, sealhulgas võimalust EÜ õigusaktide edasiarendamiseks vastavalt EÜ asutamislepingu artiklile 13. Teised pidasid seda ennatlikuks ja rõhutasid vajadust arvestada subsidiaarsuse põhimõtet ning kaaluda edasise seadusandliku tegevuse võimalikku majanduslikku tasuvust.

Ülekaalukalt toetati edasisi meetmeid andmekogumise valdkonnas, et parandada diskrimineerimise probleemi mõistmist ja võimaldada tõhusate meetmete kavandamist ning järelevalvet. Siiski väljendati ka vajadust kaitsta eraelu puutumatust ja valida hoolikalt, milliseid andmeid koguda ja kuidas neid töödelda.

Valdav enamik rohelise raamatu kirjalikest vastustest rõhutas ELi rahastamise lisandväärtust poliitikasuundade väljatöötamise ja diskrimineerimisvastaste õigusaktide rakendamise toetamisel. Määrati kindlaks ELi tulevase rahastamise kolm prioriteeti: informatsioon ja teadlikkuse tõstmine, diskrimineerimisvastaste õigusaktide analüüs ja järelevalve ning diskrimineerimisvastase võitlusega seotud rühmade omavaheline side. Vastused rõhutasid ka

---

2 Võrdsed võimalused puudega inimestele – Euroopa tegevuskava KOM(2003) 650, 30.10.2003.

3 KOM(2004) 379. Rohelise raamatu tekst ja konsultatsioonide käigus saadud vastused on kättesaadavad veebilehel: http://europa.eu.int/comm/employment_social/fundamental_rights/policy/aneval/green_en.htm

vajadust haarata kõik asjaomased huvirühmad poliitika väljatöötamisse nii Euroopa, riiklikul, piirkondlikul kui kohalikul tasandil.

Roheline raamat juhtis tähelepanu mitmetele ELi poliitikavaldkondadele, mis võiksid kaasa aidata mittediskrimineerimise põhimõtte rakendamisele. Rohelise raamatu vastused kajastavad tekkivat üksmeelt, et tuleks alustada võrdõiguslikkuse ja mittediskrimineerimise süvalaiendamist mitmetele ELi poliitikasuundadele.

Üksmeelselt tunnistati, et EL peaks toetama ühiseid jõupingutusi võrdõiguslikkuse edendamiseks ja kõikidel EÜ asutamislepingu artiklis 13 märgitud põhjustel toimuva diskrimineerimise vastu võitlemiseks. Vastajad rõhutasid siiski vajadust pöörata endiselt erilist tähelepanu soolise võrdõiguslikkuse edendamisele.

3. MITTEDISKRIMINEERIMISE JA VÕRDSETE VÕIMALUSTE RAAMSTRATEEGIA

3.1. Tõhusa diskrimineerimisvastase õiguskaitse kindlustamine

Peaaegu viis aastat on möödunud rassilist, etnilist, usulist, vanuselist, puude või seksuaalse sättumusega seotud otsest ja kaudset diskrimineerimist keelustavate EÜ õigusaktide[4] vastuvõtmisest. Kaks 2000. aastal vastu võetud direktiivi täiendavad EÜ soolise diskrimineerimise valdkonna õigusaktide kogu. Direktiivid sisaldavad nii otsese ja kaudse diskrimineerimise kui ahistamise täpseid määratlusi. Neis märgitakse ka, et teatavatel vähestel asjaoludel võib teha erandeid võrdse kohtlemise põhimõtte rakendamisel.

Viimastel aastatel on kogu ELis riiklikesse seadustesse sisse viidud tähelepanuväärseid muudatusi, mis on EÜ diskrimineerimisvastaste õigusnormide otseseks tagajärjeks. Komisjon märgib siiski murelikult, et mõningaid tähtsaid sätteid ei ole kõikides liikmesriikides siseriiklikesse õigusaktidesse veel täielikult üle võetud.

Eriti murelikuks tegev on olukord, et mõnes liikmesriigis ei ole tõhusalt töötavat ja vajalike vahenditega varustatud võrdõiguslikkusega tegelevat asutust, mis saaks anda ohvritele sõltumatut abi. Ärevusttekitav on ka asjaolu, et vähe pööratakse tähelepanu teabe levitamisele uute diskrimineerimisvastaste õiguste kohta. Diskrimineerimise ohvritel on äärmiselt raske kasutada oma õigusi ilma teabe ja asjatundliku abita.

Komisjon on juba mitmete liikmesriikide vastu kohaldanud rikkumispuhuseid menetlusi ja jätkab õigusaktide ülevõtmise järelevalvet. 2006. aastal esitab komisjon aruande direktiivide 2000/43/EÜ ja 2000/78/EÜ ülevõtmise seisu kohta ja teeb vajadusel ettepanekud direktiivide läbivaatamiseks ja ajakohastamiseks.

On selge, et lisaks õigusaktide ülevõtmisele on veel mõnda aega vaja lisameetmeid, et kindlustada diskrimineerimisvastase seadusandluse tõhus rakendamine kogu ELis. Prioriteetsed valdkonnad on:

- Võrdõiguslikkusega tegelevate asutuste, kohtunike, advokaatide, valitsusväliste organisatsioonide ja sotsiaalpartnerite erialane koolitus ja nende suutlikkuse tõstmine.
- Asjaomaste huvirühmade vaheline suhtlus ja kogemuste vahetamine.
- Euroopa ja riiklike diskrimineerimise vastaste seaduste sätete kohase teabe levitamine ja teadlikkuse tõstmine.

---

[4] Direktiiv 2000/43/EÜ, 29.6.2000 (EÜT L 180, 19.7.2000, lk 22), millega rakendatakse isikute võrdse kohtlemise põhimõtet olenemata rassist või etnilisest päritolust ja direktiiv 2000/78/EÜ, 27.11.2000 (EÜT L 303, 2.12.2000, lk 16), millega luuakse tööhõives ja kutsealal võrdse kohtlemise üldine raamistik.

Selliste meetmete tõhustamiseks on vaja kõigi asjaomaste huvigruppide ühiseid jõupingutusi nii Euroopa, riiklikul kui piirkondlikul tasandil. ELi abi on vajadusel kättesaadav ühenduse diskrimineerimisvastase tegevusprogrammi kaudu, ning pärast 2007. aastat programmi PROGRESS kaudu.

Komisjon loodab, et nõukogu jõuab peagi üksmeelele 2001. aasta raamotsuse ettepaneku suhtes, mis kehtestab ühtsed normid võitluses rassilise kuritegevuse, sealhulgas antisemitismi ja teiste usuliste vähemusrühmade vastu suunatud õigusrikkumiste vastu.

Teised ELi algatused täiendavad diskrimineerimisvastase võitluse valdkonna õigusraamistikku, luues soodsamaid tingimusi neile, kes on sattunud diskrimineerimise ohvriks või on teisiti ebasoodsas olukorras. Nende algatuste hulka kuuluvad õigusaktid, mis sätestavad kolmandatest riikidest pärit pikaajaliste elanike õigused[5] ja laiendavad ELi sotsiaalse turvalisuse eeskirju ka kolmandate riikide kodanikele[6].

✓ Iga-aastane tervikaruanne direktiivide 2000/43/EÜ ja 2000/78/EÜ sätete ülevõtmise riiklike rakendusmeetmete kohta (õigusekspertide rühm).

✓ 2006. aasta alguses avaldatakse komisjoni aruanded nõukogule ja parlamendile, mis analüüsivad direktiivide 2000/43/EÜ ja 2000/78/EÜ ülevõtmise seisu.

✓ Kaasnevate meetmete rahastamine ELi poolt ühenduse diskrimineerimise vastase tegevusprogrammi kaudu ja pärast 2007. aastat programmi PROGRESS kaudu.

3.2. Kehtivat õigusraamistikku täiendavate lisameetmete vajaduse hindamine

Kooskõlas kehtiva ELi õigusraamistikuga on rassiline diskrimineerimine keelatud tööhõive, koolituse, hariduse, sotsiaalkaitse, sotsiaaltoetuste ning kaupade ja teenuste kättesaadavuse valdkondades (direktiiv 2000/43/EÜ). Usulise, vanuselise, puude või seksuaalse sättumusega seotud diskrimineerimise vastane kaitse piirdub tööhõive, ametialase tegevuse ja kutseõppega (2000/78/EÜ). Direktiiviga 2004/113/EÜ laieneb soolise diskrimineerimise vastane kaitse ka kaupade ja teenuste valdkonnale, kuid mitte teatavatele teistele direktiiviga 2000/43/EÜ hõlmatud valdkondadele.

Komisjon tunnustab mõnede huvirühmade nõudeid võtta meetmeid erinevuste kõrvaldamiseks erinevatel alustel toimuva diskrimineerimise vastase kaitse ulatuse ja suuruse suhtes. Arvestades lisameetmete vajadust kehtiva õigusraamistiku normaalse funktsioneerimise kindlustamiseks ning samuti rohelise raamatu avaliku arutelu vastustes esile toodud majanduslikke ja poliitilisi probleeme, ei esita komisjon hetkel asutamislepingu artikli 13 põhjal edasisi seadusandlikke ettepanekuid.

Komisjon viib siiski läbi kehtivat õigusraamistikku täiendavate võimalike uute meetmete asjakohasuse ja teostatavuse süvauuringu. Uuring vaatleb EÜ direktiividest kaugemaleminevaid siseriiklikke sätteid liikmesriikides ja mõningates kolmandates riikides ning kaalub seadusandlike ja muude meetmete suhtelist kasulikkust. Seal esitatakse kokkuvõte riiklikul tasandil rakendatud erinevate meetmete tasuvusanalüüsist. Uuringu tulemused avaldatakse 2006. aasta sügisel. Kõnealuse materjali alusel hindab komisjon kehtiva õigusraamistiku täiendamiseks kavandatud võimalike uute meetmete teostatavust.

✓ Kehtivat õigusraamistikku täiendavate võimalike uute meetmete teostatavusuuring.

---

[5] Nõukogu direktiiv 2003/109/EÜ, 25.11.2003, mis puudutab kolmandatest riikidest pärit pikaajaliste elanike staatust. ELT L 016, 23.1.2004, lk 0044-0053.

[6] Nõukogu määrus EÜ nr 859/2003, 14.5.2003, ELT L 124, 20.5.2005.

3.3. Mittediskrimineerimise ja kõigile võrdsete võimaluste süvalaiendamine

Diskrimineerimisvastane seadusandlus tugineb suures osas ebasoodsas olukorras olevate isikute soovile ja võimalusele osaleda keerukates kohtuvaidlustes. Üksikisikute õiguste kaitse on äärmiselt oluline ja suurt tähelepanu pälvivad juhtumid võivad aja jooksul kaasa tuua sotsiaalse ja kultuurilise muutuse.

Siiski ei suuda seadusandlus üksi toime tulla mõnede rühmade poolt kogetava keerulise ja sügavalt juurdunud ebavõrdsusega. Positiivsete meetmete rakendamine võib osutuda vajalikuks kompenseerimaks pikaajalist ebavõrdsust inimrühmadele, kel ei ole ajalooliselt olnud ligipääsu võrdsetele võimalustele.

ELi kogemus soolise võrdõiguslikkuse valdkonnas ütleb, et püsiva arengu kindlustamiseks ja tõeliselt võrdsete võimaluste edendamiseks peavad üksikisikute õiguste kaitset toetama vastavad meetmed. Sama kinnitab ka nende liikmesriikide kogemus, kes on juba aastaid, mõnel juhul aastakümneid, rakendanud riiklikke diskrimineerimisvastaseid õigusnorme.

EÜ asutamislepingu artikli 3 lõike 2 kohaselt on see soolise võrdõiguslikkuse valdkonnas viinud „süvalaiendamiseni“[7], mille eesmärgiks on edendada meeste ja naiste võrdõiguslikkuse teema sisseviimist kõikidesse asjakohastesse ELi poliitikasuundadesse. ELil on mõningane kogemus süvalaiendamise alal ka rassismivastases võitluses[8] ning puudega inimeste integreerimise toetamises[9].

Kui Euroopa põhiseaduse leping ratifitseeritakse, loob see artikli III-118 kohaselt uue aluse süvalaiendamismudeli väljatöötamiseks kõikide EÜ asutamislepingu endises artiklis 13 märgitud diskrimineerimisvormide suhtes. Sellega seoses tasub märkida, et põhiseadusliku lepingu artikkel II-111 kinnitab veel kord, et nii ELi institutsioonid kui ELi seadusi rakendavad liikmesriigid peavad austama põhiõiguste hartas (siia kuulub ka mittediskrimineerimine) nimetatud õigusi ja põhimõtteid.

Komisjon on võtnud endale kohustuse kindlustada, et ELi seadusandlikud ja regulatiivsed ettepanekud oleksid kooskõlas Euroopa Liidu põhiõiguste harta[10] sätetega. Üks vahend selliseks kontrolliks on mõju hindamise protsess, mille läbivad kõik uued ettepanekud enne komisjonis vastuvõtmist. Hiljutises komisjoni teatises[11] on esitatud metoodika kontrollimaks kooskõla põhiõiguste hartaga.

Süvalaiendamine ja ühtse lähenemisviisi väljatöötamine on lisanud nähtavust ja sidusust ning peaks aitama keskenduda mitmekordse diskrimineerimise juhtudele ja kõigile võrdsete võimaluste tagamise kasulikkusele.

✓ Vahendite väljatöötamine, et edendada mittediskrimineerimise ja kõigile võrdsete võimaluste süvalaiendamist asjakohastesse ELi poliitikasuundadesse.

✓ Kahe aasta kohta esitatav aruanne puudega inimeste olukorrast (esimene aruanne 2005. aastal).

---

7 KOM(96) 67 kirjeldab soolise võrdõiguslikkuse süvalaiendamist järgmiselt: „Naiste ja meeste prioriteetide ja vajaduste järjekindel integreerimine kõikidesse poliitikasuundadesse eesmärgiga edendada naiste ja meeste võrdõiguslikkust, võrdõiguslikkuse saavutamiseks vajalike meetmete mõju naiste ja meeste olukorrale hinnatakse nende kavandamisel.

8 Rassismivastase võitluse tegevuskava, KOM(1998) 183, 25.3.1998.

9 Võrdsed võimalused puudega inimestele – Euroopa tegevuskava KOM(2003) 650, 30.10.2003.

10 SEC(2001) 380.

11 KOM(2005) 172, 27.4.2005.

3.4. Uuenduste ja heade tavade edendamine ja neist õppimine

Kooskõlas punktis 3.3 esitatud süvalaiendamise põhimõttega püüab komisjon kindlustada hulga ELi rahastamisvahendite toetust mittediskrimineerimise ja kõigile võrdsete võimaluste tagamise edendamisele. Komisjon püüab eelkõige toetada heade tavade vahetust, koostööd ja suhtlust siseriiklike asutuste, võrdõiguslikkusega tegelevate asutuste, diskrimineerimise ohvritega tegelevate organisatsioonide ja teiste huvirühmade vahel.

Tuginedes ühenduse algatuse EQUAL[12] raames väljatöötatud uuenduslikule lähenemisviisile tööturul diskrimineerimise vältimiseks, peab Euroopa Sotsiaalfondi roll kõnealuses valdkonnas oluliselt suurenema. Komisjoni Euroopa Sotsiaalfondi abi puudutavad ettepanekud uueks kavandamisperioodiks 2007–2013 keskenduvad muu hulgas ebasoodsas olukorras olevate inimeste sotsiaalse kaasatuse suurendamisele ja diskrimineerimisvastasele võitlusele.[13]

Programm PROGRESS[14] täiendab Euroopa Sotsiaalfondi tööd soolise võrdõiguslikkuse ja diskrimineerimisvastase võitluse valdkonnas, rahastades uuringuid, teadlikkuse tõstmist, heade tavade vahetust, suhtlust, järelevalvet ja hindamist. PROGRESS-ettepanekus võetakse arvesse ühenduse diskrimineerimisvastase võitluse[15] ja soolise võrdõiguslikkuse edendamise tegevuskavade[16] õppetunde.

Praegustele Sokratese, Leonardo ja Noorteprogrammidele järgnevad uue põlvkonna haridus-, koolitus- ja noorteprogrammid[17] võivad olla oluliseks toeks mittediskrimineerimise ja kõigile võrdsete võimaluste tagamise edendamisel. Nendes valdkondades võib kasu olla ka edasistest ELi kuuenda ja seitsmenda teadustöö raamprogrammi raames tehtavatest võrdlusuuringutest.[18] Euroopa Liidu finantsabi põhiõiguste ning sisserände- ja varjupaigapoliitika valdkonnas (sealhulgas Euroopa põgenikefond ja programmid INTI ning ARGO) võib aidata toetada jõupingutusi diskrimineerimisega seotud küsimuste lahendamiseks ning kõigile võrdsete võimaluste tagamise edendamiseks.[19]

EÜ diskrimineerimisvastaste õigusaktide rakendamise järelevalveks on oluline parandada diskrimineerimisega seotud andmete kogumist. Komisjon teeb koostööd siseriiklike asutuste ja teiste huvirühmadega, et töötada välja paremaid statistilisi vahendeid diskrimineerimisjuhtumite hindamiseks. 2006. aastal avaldab komisjon käsiraamatu, milles antakse juhiseid diskrimineerimisega seotud andmete kogumiseks.

Alates asutamisest 1997. aastal on Euroopa Liidu Rassismi ja Ksenofoobia Järelevalvekeskusel (EUMC)[20] olnud oluline roll ELi ja liikmesriikide rassismi ja ksenofoobia vastase võitluse toetamises. Tuginedes EUMCi tööle, esitab komisjon varsti ettepanekud uue põhiõiguste agentuuri loomiseks. Agentuuri ülesannete hulka kuuluksid mitmesuguseid küsimusi puudutava teabe ja andmete kogumine, otsustajate nõustamine, koostöö kodanikuühiskonnaga ja teadlikkuse tõstmine.

✓ Ühenduse diskrimineerimisvastase võitluse tegevusprogrammi sõltumatu hindamine (2005).

---

12 http://europa.eu.int/comm/employment_social/equal/index_en.cfm
13 KOM(2004) 493, 14.7.2004.
14 KOM(2004) 488, 14.7.2004.
15 http://europa.eu.int/comm/employment_social/fundamental_rights/policy/prog_en.htm
16 http://europa.eu.int/comm/employment_social/equ_opp/fund_en.html
17 KOM(2004) 474 ja KOM(2004) 471, 14.7.2004.
18 http://europa.eu.int/comm/dgs/research/index_en.html
19 http://europa.eu.int/comm/justice_home/funding/intro/funding_intro_en.htm
20 http://eumc.eu.int/eumc/index.php

✓ Diskrimineerimisega seotud andmete kogumise käsiraamatu avaldamine (2006).

3.5. Teadlikkuse tõstmine ja koostöö huvirühmadega

Käesolevas teatises esitatud võrdõiguslikkuse positiivse lähenemise eesmärkide edasiviimiseks teeb komisjon ettepaneku nimetada 2007. aasta võrdsete võimaluste aastaks kõigile Euroopas. Euroopa aasta aitab tõsta teadlikkust, koondada tähelepanu poliitikatasandile ja aktiviseerida peamisi huvirühmi. Peatähelepanu pööratakse neljale prioriteedile:

- Õigused
- Tunnustus
- Esindatus
- Austus

Kõnealuse aasta eesmärgiks on teavitada inimesi nende õigusest diskrimineerimisvastasele kaitsele Euroopa ja riiklike õigusaktide alusel; tunnustada mitmekesisuse väärtust ELi jaoks ning edendada võrdseid võimalusi majanduse, sotsiaal-, poliitika- ja kultuurivaldkonnas. Eriti tähtsaks tuleb pidada vastastikust täiendamist ja kooskõlastamist kultuuridevahelise dialoogi Euroopa aasta (2008) projektiga, et kindlustada nende projektide vastastikust toetust ulatuse ja meetmete osas. Vajadusel võib mõned Euroopa võrdsete võimaluste aasta peasõnumid ja -teemad üle viia kultuuridevahelise dialoogi Euroopa aastasse.

Komisjon on veendumusel, et mittediskrimineerimise põhimõtte tõhusaks rakendamiseks kõikjal ELis tuleb kaasata kõik asjaomased Euroopa ja riikliku tasandi huvirühmad. Komisjon teeb seetõttu ettepaneku korraldada iga-aastane kõrgetasemeline „võrdõiguslikkuse tippkohtumine“, millest võtaksid osa ministrid, riiklike võrdõiguslikkusega tegelevate asutuste juhid, Euroopa tasandi valitsusväliste organisatsioonide juhid, Euroopa sotsiaalpartnerid ja rahvusvaheliste organisatsioonide esindajad. Esimene selline tippkohtumine toimuks 2007. aasta alguses koos võrdsete võimaluste Euroopa aasta väljakuulutamisega.

Komisjon on eriti huvitatud koostööst tööandjatega, et julgustada ja toetada mittediskrimineerimist ja mitmekesisuse austamist töökohtadel. Olles ka ise tööandja, on Euroopa Komisjon teadlik väljakutsetest, mida esitab diskrimineerimisvastase ja võrdseid võimalusi edendava tõhusa poliitika väljatöötamine. Hetkel on rakendamisel komisjonisisene naiste ja meeste võrdseid võimalusi käsitlev neljas tegevuskava ning hiljuti esitas komisjon algatuse puudega inimeste ja rahvusvähemuste tööhõive edendamiseks.

✓ Euroopa aasta – võrdsed võimalused kõigile (2007).

✓ Iga-aastane kõrgetasemeline peamisi huvirühmi koondav võrdõiguslikkuse alane tippkohtumine.

3.6. Erimeetmed mõnede rahvusvähemuste poolt kogetud diskrimineerimise ja sotsiaalse tõrjutuse vastu võitlemiseks

Üheks põhiliseks laienenud Euroopa Liidule esitatavaks väljakutseks on vähemusrahvuste sotsiaalse ja tööhõive alase integratsiooni ühtse ja tõhusa lähenemisviisi väljatöötamine. Laienemine on suurendanud kultuurilist, keelelist ja etnilist mitmekesisust Euroopa Liidus. See suund jätkub Bulgaaria ja Rumeenia ühinemisega 2007. aastal ning kavandatud liitumisläbirääkimiste alustamisega Horvaatia ja Türgiga.

Üheks murettekitavaks küsimuseks on mustlaste olukord. Komisjon on korduvalt esile toonud mustlaste kogukonna keerulist olukorda liikmesriikides, kandidaatriikides ning ühinevates riikides. Mustlastele suunatud projektid on saanud märkimisväärset rahalist toetust ELi eelarvest, sealhulgas enam kui 100 miljonit eurot PHARE programmist. Siiski kogevad mustlased jätkuvalt erilist tõrjutust ja diskrimineerimist hariduse, tööhõive, eluaseme, tervishoiu ja muudes valdkondades. EL peab välja töötama asjakohased meetmed uute sisserändajate, vähemusrahvuste ja teiste vähemuste erinevate vajaduste rahuldamiseks.

Hulk ELi poliitilisi ja rahalisi vahendeid aitab toetada siseriiklike asutuste ja kodanikuühiskonna püüdeid vähemuste integratsiooni edendamiseks. Tulevikus on oluline toetada kõigi asjaomaste huvirühmade ühiseid jõupingutusi, et tagada nende vahendite mõju ja tõhususe maksimaalne suurendamine.

EÜ diskrimineerimisvastased õigusaktid keelavad otsese ja kaudse rassilisel, rahvuslikul ja usulisel alusel toimuva diskrimineerimise. Euroopa tööhõivestrateegia taustal julgustatakse liikmesriike riiklike tegevuskavade raames välja töötama meetmeid toetamaks vähemusrühmade integreerimist tööjõuturule. ELi sotsiaalse kaasatuse avatud koordineerimise meetodi sihiks on võidelda vaesuse ja sotsiaalse tõrjutusega, mida kogevad vähemusrahvused, sisserännanud ja teised ebasoodsas olukorras olevad rühmad. Nende probleemidega tegelemiseks annab EL rahalist toetust Euroopa Sotsiaalfondist, sealhulgas ühenduse algatuse EQUAL vahenditest.

Selle valdkonna poliitika väljatöötamiseks on komisjonil kavas luua kõrgetasemeline nõustamisrühm, mis tegeleb vähemusrühmade integreerimisega ühiskonda ja töötuturule. Sellesse rühma, mille esimene kokkusaamine peaks toimuma 2006. aasta alguses, kuuluksid poliitika- ja ärimaailma, kodanikuühiskonda ning rahvusvahelist kogukonda esindavad väljapaistvad isikud.

✓ Vähemusrühmade ühiskonda ja tööturule integreerimisega tegelev kõrgetasemeline nõustamisrühm.

3.7. Laienemine, suhted kolmandate riikidega ja rahvusvaheline koostöö

ELi laienemise taustal võib öelda, et inimõiguste alased põhimõtted, sealhulgas vähemuste austus ja kaitse, on lahutamatuks osaks ELi liikmelisuse nn. poliitilistest kriteeriumitest. Need põhimõtted on kesksel kohal ELi laienemiseelses strateegias ühinevate ja kandidaatriikide suhtes (Bulgaaria, Rumeenia, Türgi, Horvaatia) ning ka teiste Lääne-Balkani riikide stabilisatsiooni- ja assotsiatsiooniprotsessis (Albaania, Bosnia ja Hertsegoviina, endine Jugoslaavia Makedoonia Vabariik, Serbia ja Montenegro). Lisaks sellele peavad tulevased liikmesriigid vastama ELi õigustiku nõuetele diskrimineerimisvastase võitluse ja võrdsete võimaluste valdkonnas.

Praegused ja tulevased ühinemiseelsed ELi fondide rahalised vahendid[21] toetavad jätkuvalt mittediskrimineerimise ja võrdsete võimaluste edendamist riikides, mis valmistuvad saama ELi liikmeteks. ELi rahastamine on peamiseks vahendiks ELi õigustiku rakendamiseks vajaliku institutsioonilise ja haldussuutlikkuse arendamiseks.

Diskrimineerimisvastane võitlus ja inimõiguste kaitse kajastuvad ka Euroopa naaberriikide poliitikas ja Jordaania, Moldova, Maroko, Tuneesia, Ukraina, Iisraeli ning Palestiina omavalitsusega suhete arendamise tegevusplaanide esimeses laines. 23. juunil 2000. aastal ELi ja 78 Aafrika, Kariibi mere ja Vaikse Ookeani piirkonna riikide (AKV) vahel sõlmitud Cotonou leping sätestab allakirjutanute kohustuse austada inimõigusi, mis on oluliseks osaks

[21] http://europa.eu.int/comm/enlargement/financial_assistance.htm

lepingust[22] ning kaotada kõik päritolu, soo, rassi, keelelisel ja usulisel alusel toimuva diskrimineerimise vormid[23]. Mittediskrimineerimine on ELi ja tema AKV partnerite korrapärase poliitilise dialoogi teemaks.[24]

Mittediskrimineerimise küsimus, eriti vähemuste olukord, kerkib tihti üles ELi inimõiguste alases dialoogis kolmandate riikide ja rahvusvaheliste organisatsioonidega. ELi rahaline toetus valitsusväliste ja rahvusvaheliste organisatsioonide mittediskrimineerimise ja võrdsete võimaluste projektidele kolmandates riikides on kättesaadav Euroopa demokraatia ja inimõiguste algatuse kaudu ning samuti teatavate koostööprogrammide kaudu Aasia, Ladina-Ameerika, AKV ja MEDA piirkonna riikides.

Euroopa Liit jätkab koostööd asjaomaste rahvusvaheliste organisatsioonidega, sealhulgas ÜRO, Euroopa Nõukogu ja OSCEga Mittediskrimineerimist ja võrdseid võimalusi käsitlevad rahvusvahelised lepingud ja deklaratsioonid moodustavad olulise raamistiku nii ELi siseseks tööks kui liidu suheteks kolmandate riikidega.

Euroopa komisjonil on aktiivne roll mittediskrimineerimise ja võrdsete võimaluste põhimõtte edendamisel ÜROs. Samuti on ta aktiivselt kaasatud 1995. aasta Pekingi konverentsi järelmeetmete rakendamisse. Komisjon oli kaastegev 2001. aasta rassismivastasel maailmakonverentsil Durbanis. Hetkel osaleb ta ELi nimel ÜRO uue puudega inimeste õiguste konventsiooni läbirääkimistes. Euroopa Liit toetab Rahvuvahelise Tööorganisatsiooni jõupingutusi edendamaks rahuldavaid võimalusi tööks, sealhulgas võrdõiguslikkuse ja mittediskrimineerimise põhimõtet.

✓ Mittediskrimineerimise ja võrdsete võimaluste edendamine laienemise kontekstis ning suhete arendamine kolmandate riikidega.

✓ Koostöö rahvusvaheliste organisatsioonidega, et kindlustada järjepidevus, vastastikune täiendavus ja selge tööjaotus.

4. JÄRELDUS

Käesolev teatis sätestab tulevikku suunatud strateegia mittediskrimineerimise ja kõigile võrdsete võimaluste edendamiseks Euroopa Liidus. Komisjon esitab detailsemalt soolist võrdõiguslikkust käsitleva teatise 2006. aastal.

Käesoleva strateegia keskseks osaks on tõhusa diskrimineerimisvastase õiguskaitse kindlustamine kõikjal ELis. See tähendab ELi diskrimineerimisvastaste õigusaktide täieliku ülevõtmise kindlustamist liikmesriikides. Selleks, et inimesed oleksid teadlikud oma õigustest ja neil oleks juurdepääs õiguskaitsele, on vaja vastu võtta hulgaliselt täiendavaid meetmeid.

Lisaks üksikisikute õiguskaitsele, sätestab käesolev teatis mittediskrimineerimise ja võrdsete võimaluste positiivse ja aktiivse edendamise strateegia. Strateegia tõhus rakendamine tähendab edasiliikumist laial rindel koostöös kõikide asjaomaste huvirühmade ja laiema avalikkusega. Selline uus lähenemisviis kajastub teatisega kaasnevas ettepanekus nimetada 2007. aasta kõigile võrdsete võimaluste aastaks Euroopas.

Raamstrateegia ja mitmed teatises esitatud algatused on asjaomaste komisjoni talituste järelevalve ja hindamise objektiks. Üle aasta korraldatakse siseriiklike asutuste, võrdõiguslikkusega tegelevate asutuste, kodanikuühiskonna organisatsioonide,

---

22 Cotonou leping, artikkel 9.
23 Cotonou leping, artikkel 13.
24 Cotonou leping, artikkel 8.

sotsiaalpartnerite ja teiste huvirühmade esindajate kohtumisi, et kuulda nende arvamust strateegia rakendamise arengu kohta. Ühenduse diskrimineerimisvastase võitluse tegevuskava poolt finantseeritud õigusekspertide võrgustik jätkab EÜ diskrimineerimisvastaste õigusaktide ülevõtmise ja rakendamise järelevalvet. Välishindajad kontrollivad ühenduse diskrimineerimise vastase võitluse tegevuskava, tulevase programmi PROGRESS ja Euroopa kõigile võrdsete võimaluste aasta kaudu rahastatavate meetmete asjakohasust, tõhusust ja mõju.